

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. XXXVI. Quàm multiplici argumento exitiosum sit mendacium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

Jurisperiti viderint & caustici, qui causae non iustae patrocinium suscipiunt: vident quidem si non raro ius atque iustitiam a se non stare, nihilominus actionem suscipiunt, scribunt, dicunt, agunt, ius torquent, unicis naribus indulgent: neque hoc gratis; auream inde messem colligunt. Ludovicus Maluenda has exactiones non invenisse deaurata mendacia vocat. Ita Pharisaei Romanis militibus ante Dominicum sepulchrum excubitoribus, suum illud grandissimum mendacium liberali manu deaurarunt. Clarissime Matthaeus: Pecuniam, inquit, copiosam dederunt militibus, dicentes: Dicite, quia discipuli eius nocte venerunt, & furati sunt cum nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit a Praefide, nos suadebimus ei, & securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum istud apud Iudeos, usque in hodiernum diem. Monstruosum, sedissimum mendacium! fuerunt tamen, atque etiamnum sunt qui pronam credulitate defendant tam luculentam fallitatem.

Matt. c. 28.
v. 12. ad 16.

Diabolus
primus
mentitus
est.
Gen. cap. 3.
v. 4.
Iam. cap. 8.
v. 4.4.

Aug. tom.
5 de civitate
lib. 14. c. 3.
fine.

Diabolus
est menda-
cii inven-
tor & pater
mentien-
tium.

Prov. c. 12.
v. 22.

Aug. tom. 4.
lib. de menda-
cap. 11.

Idem in sp.
139. circa
med.

Idem tom. 4.
lib. de
mend. cap. 3.
Mendax
habet du-
plex cor.

Sed quid contendimus? Mendacium nobilissimum habet auctorem, in caelo natum, Luciferum, diabolum ipsissimum. Hic primus omnium mentitus: Nequaquam, ait, morte moriemini. Ideo Christus in circulo Iudaeorum: Vos, inquit, ex patre diabolo estis. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit, quia non est veritas in eo: cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius. De hoc ipso inventore mendacii Augustinus: Qui non solum mendax, inquit, verum etiam mendacii pater est. Primus est quippe mentitus, & a quo peccatum, ab illo cepit esse mendacium. Egregio sane inventore gaudet mendacium. Neque mendacii tantum pater est diabolus, sed & eorum omnium qui mentiuntur. Hoc enim verba Servatoris docent: Et pater eius, cuiusque scilicet mendacis Videre mendaces, quis vos pater filios agnoscat, ab indole paternam minime degeneres. Sicut enim Deus ab aeterno Veritatem progenit, ita diabolus a principio fallitatem. Et hoc est quod linguam divinis laudibus efferendis creatam ita inquinat, ut omnis divina laus a tali lingua sordeat. Salomon id affirmans: Abominatio est, inquit, domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent ei. Neque lingua solum mendacii inquinatur, sed totus quantus quantus est homo, fit falsus: uti enim moneta plumbea, etsi magna, nullus est pretii: nummus argenteus etsi parvus pretio longe superat, sic homo verax vel unicus antestat centum mendacibus. Quam autem hoc probrosum & turpe, quod monetam adulterinam non feramus in magis, linguam autem fallisquam tam facile toleremus in ore proprio. Multis jucundum est omnia mendacii aspergere. Nam, quod Augustinus observat, mendax amat mentiri, atque habuit animo in delectatione mentiendi. Complures potius mentiendi eligunt, quam tacere. Hi plerumque veris falsa conte-xunt, ne se suavitas sermonis deferat. Ut autem vanissima haec hominum studia non nihil coequeantur, idem Augustinus eximie dixit: Laborant homines loqui mendacium, nam veritatem tota facilitate loquerentur. Ille enim laborat qui fingit quod dicit. Nam qui verum vult dicere non laborat: ipsa enim veritas sine labore loquitur. Sed quid miri est mendacem adeo laborare ac fatigari, quando duplex cor habet, cum tamen vel unicum satis fatiget. Praclarissime Augustinus hac de re differens: Quapropter, inquit, ille qui mentitur, aliud habet in animo, & aliud verbum vel quibuslibet significationibus enuntiat. Unde etiam duplex cor dicitur esse mentientis, id est, duplex cogitatio: una rei eius quam veram esse vel scit vel putat, & non profert: altera eius rei quam pro ista profert, sciens falsam esse vel putans. Ex quo fit, ut possit falsum dicere non mentiens, si putat ita esse, ut dicit, quamvis non ita sit; & ut possit verum dicere mentiens, si putat falsum esse, & pro vero enuntiat: quamvis revera ita sit ut enuntiat: ex animi enim sui sententia, non ex rerum ipsarum veritate vel falsitate mentiens aut non mentiens iudicandus est.

G Ravis profecto morbus est, & abominabilis consuetudo fingendi. Qui hoc morbi genere laborant, paene infames fiunt, & ubique pessime audiunt. Id porro huius morbi foeditatem satis arguit, quod inter septem illa, quae Deus vehementer odit, etiam lingua mendax numeretur.

Quantumvis autem deformis sit monstrum, omnis falsitas, sunt tamen qui ei formam studeant concinnare. Aulas ingredere, & videbis comprissimas fallitates. A vero non videtur aberrasse qui dixit, familiare Principum aulis mendacium esse. Nam divites illic sponsores & verba propere singula, tanquam utero graviora mentiuntur partum. Ne fide: vento non prole distendantur. Credas Sodomae poma esse, quae attritu in cinerem fatiscunt. Ita venustatem, honores, opes, amorem, benevolentiam purpuratorum verba loquuntur. Res, odia, livores, emulationes, fraudes extollunt verbis, factis praecipites agunt: ore locupletes, reliqua inopes, ut jam fortiter venustateque mentiri, aula dignum crederetur indignum vera dicere: & ille comisissimus censetur, qui pluribus bene confutis mendacii dictionem velis, ille rusticus, qui hoc verborum stibio non utitur. Jamque aulica civilitas est, veritati dextre illudere. Quam longe hi absunt ab Epaminondae moribus, qui tam ferus veritatis cultor fuit, ut ne joco quidem unquam mentitus sit. Ad Christianas omnino leges hoc factum. Non enim decet principem, labium mentiens. Qui nititur mendacium, hic pacit ventos, idem autem ipse sequitur aevi volantes. Et propterea verbum mendax iustus detestabitur. Prius carmine ferebatur:

Nil vanitate mentiendi turpius;
Odere divi, odere homines mendacium.

Et quamvis in omnium ore turpe sit omne mendacium, est tamen in ore hominis sacri & religiosi longe turpissimum. Quod vel inde liqueat. Iter una fecerunt viri religiosi & profanus. Ille habitu quidem sacer, sed profana lingua solutissimus, subito profanum compellens. En, en, inquit, volentem illic asinum. Suspexit alter praepropis & nimium credulis oculis. Ille irridens largiter: Et de re, inquit, non asinum, sed oviculum simplicissimum! qui credas tantae molis quadrupedem volare posse. At profanus indignè ferens hominem sacrum tante vanitatis esse, & ridere qui flere debuisset. Et quælo, inquit, ignoscat mihi genius tuus, me tuis verbis deceptum suspexisse, non est quod mireris: multo facilius credidam asinum volare posse, quam religiosum mentiri. Cape tibi hoc, mi religiose, & in posterum, si quidem sapias, mendacium pro perjurio habe.

His tam turpibus mendacii annumeranda sunt illa non minus turpia, & quandoque magis temeraria, in quibus ut Seneca loquitur, & os praecidi, & oculi erui solent. Sunt enim qui ita mentiuntur, ut auditibus praecidere, aut potius praecudere os videantur, ne facile contra dici possit: at oculos illi eruant, qui non veretur ea pro veris affirmare, quæ aspectu ipso mendacii coargui possunt. Execrare enim eos, qui audiunt, quantum in ipsis est, conantur. Itaque, si prius assentiamur, in mendaces hanc feremus sententiam:

Libero cuicunque summum est dedecus mendacium.
Quid, quotuplex, & quam foedum sit mendacium, explicavimus. Quam noxium sit, & quâ ratione puniunt, proximâ dissertatione dicemus.

CAPVT XXXVI.

Quam multiplici argumento exitiosum sit
MENDACIUM.

Hebraeus vates Oseas, gravissimè questus: Non est Oseas veritas, exclamat, & non est scientia Dei in terra. Maledictum.

leditum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium mundaverunt. Fallere, fingere, mentiri tam usitatum est, jamque adeo in mores transiit, ut plurimis poene problema videatur; an non quaedam mendacia sint licita. Dubitatur subinde, quid consultius; Nudam veritatem, an subtile commentum proloqui? Idcirco non minus Oseâ laias hanc mentiendi libidinem deplorans, Posuimus, inquit, mendacium spem nostram, & mendaciorum proteci sumus. Eo rerum jam prolapsi sumus, ut artificiosè mentiri, velut eloquentiæ partem discamus. Quâ in re tam dociles sumus discipuli & disciplinæ tam capaces, ut & Hieremias vates dixerit: Extenderunt linguam suam quasi arcum mendacii, & non veritatis confortati sunt in terrâ, quia de malo ad malum egressi sunt &c. quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet. Et vir fratrem suum deridebit, & veritatem non loquentur, docuerunt enim linguam suam loqui mendacium.

Vetus est verbum: Mendacium colapho pensandum. Si in legem receptum hoc foret, multorum ora sic essent contundenda, ut in massam coacta nihil humanæ formæ retinerent.

Alexander Macedo, rex magnus, Charilo poëtæ pessimo tot colaphos rependi iussit, quorū malos versus fecisset. Viget mos iste, & singula mendacia singulis colaphis expiuntur: plurimi aut mentiendi consuetudinem dedidicere, aut vitam pugnis impendere debebunt. Ergo nūquam mentiendum? cessent figmenta, ajunt, maxima etiam multorum commoda cessabunt. Hi jam mores sunt; mendaciis nostra commoda imputamus; nec videmus cæci in gravissima nos damna precipitari à mendacio. Hoc igitur nunc agendum, & quàm noxium sit mendacium, & quâ ratione sæpius punitum, explicatius tradendum.

§. I.

Graves sunt in omnem mentientem caelestes minæ, quas Hebraus Rex sic promulgat: Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Theologorum una omnium sententia est, neque pro salute totius Orbis licere cuiquam mentiri. Adeo damnosum est omne mendacium, ut ne quidem honesto, ut vocant, aut officioso vel misericordii mendacio mors ipsa prohiberi debeat. Quâ de re constanter Augustinus: Quid sit ad te homo confugiatur, ait, qui mendacio tuo possit à morte liberari: Illa enim mors quam sed timent homines, qui peccare non timent, non animam sed corpus occidit. Quomodo ergo non perverissimè dicitur: ut alter corporaliter vivat, debere alterum spiritualiter mori. Nam & ipsa dilectio proximi ex sua cuiusque dilectione terminum accipit. Diliges, inquit, proximum tanquam teipsum. Quomodo ergo quisque diligit tanquam seipsum, cui ut præstet vitam temporalem, ipse amittit æternam? quandoquidem si pro illius temporali vitâ suam ipsam temporalem perdit, non est jam deligere sicut seipsum, sed plusquam seipsum. Quod sanè doctrinæ regulam excedit. Multo minus igitur æternam suam, pro alterius temporali mentiando amissurus est. En disertissimum sanctissimi scriptoris testimonium. Quod si nec tuendam quidem vitæ mentiri liceat, quantò minus ludibrio, aut ignominia effugienda? sed nec virtutibus defendendis. Virginitas pretiosissima quidem virtus est, sed mentiando nunquam prætegenda. Submissio, seu, Humilitas virtutum omnium basis est, ea tamen nec minimo unquam mendaculo custodienda: Si humilitatis causa mentiris, inquit Augustinus, si non eras peccator antequam mentireris, mentiando efficeris quod vitaras. Ergo mori malis quàm mentiri? malis vinci verâ dicens, quàm superare ac vincere mentiens? Mentiri nunquam licitum. Hoc ipsum Innocentius III. Pontifex Maximus de sacris paginis ut rem liquida proponit, nec servanda quidem alterius vitæ mentiendam esse; quod si non vitæ atque capiti, multo minus tribolati negotio mendacii patrocinandum.

Tom. I.

A Anthimus Nicomedienſis præſul, ut Metaphraſtes narrat, à Maximiani Cæſaris militibus necandus quærebatur: hos ipſos Anthimus, ſed ignotus hoſpitio excepit, & lauto epulo. Remotis mentis in unum milites inſtiterunt quærere; ubinam locorum Anthimus indagandus eſſet. Quibus ille intrepidus: Ego ſum, inquit, Anthimus, quod vultis ducite, promptus ſequor. Obſtupefacti ameniſſimâ liberalitate, dixerunt facile aliquid conſicturos ſe tyranno, quaſitum ſcilicet, non inventum Anthimum. At ille: Hoc, ô viri, nefas eſt, ait, nec cuiuſquam vitâ mentiando propugnari poteſt. Ita ſuis ſe convivis ducendum permiſit, obdormitque quam ambiit palmam invictus martyr.

Hoc reverâ optimi cuiuſque contentiſſimum fuit ſtudium, pro veritate quidquid perferendum eſt, contemnere; omne mendacium vigilantiffimè cavere, & nec verbulo veritatem ledere. Nihil affinius, inquit, Platonis lib. 8. de Rep. familiariffique ſapientia quàm veritas: Præcurre Veritate. Nunquam chorus vitiorum ſubſecutus eſt. Ruſſinus Aquilejenſis commemorat, ſanctiſſimum anachoretâ Anuphanc vitæ clauſulam apoſuiſſe. Tres morituro aderant, Syrus, Iſaias, Paulus, ejuſdem cum illo inſtituti. Dùmque hi morientem circumſtiterent, hoc unum rogarunt, ſui memoriâ pauculis verbis traderet. Quibus ille: Nihil, inquit, magnum me feciſſe memini, in eo tamen ſollicitus laboravi, ne ullum dicerem mendacium. An iſtud non magnum, nihil per omnem vitam fingere? ſed hanc etiam laudem aſſecutus eſt Bonus abbas, cui ampliſſimum hoc elogium jure concedendum, Nunquam iratus, nunquam mentitus. Illud Pelagæ faciendæ iſtiusſimum ſidus Joannes Chryſoſtomus, ex eo protulit tempore, quo Chriſtianorum ritu abluſus eſt, nunquam juravit; nec alium jurare compulſit, nulli unquam maledixit, nunquam mentitus eſt. O verò ſed autem, vel ob ſolam hanc linguæ continentiam! Ecce enim veritas ſola dilexiſti.

§. II.

Parentum famæ non eſt quidem detrahendum, hic autem vix adeo muti eſſe poſſumus, quin adverſus parentes noſtros conqueramur. Prima mater omnium, Tribus modis Eva, nos ſeros filios parum boni docuit, ut quæ uno patris halitu tria dixit mendacia. Rupertus ea numerans: Quantum, inquit, in ſe erat, depravit mulier verba præceptoris Domini tribus modis, appoſitione, diminutione, mutatione. Iſtud appoſuit, Et ne tangeremus illud. Hoc Deus certè non juſſit, nec enim arborem vetuiſſi rangi, ſed fructu ſpoliari. Diminuit, & rem certiffimam in dubium adduxit cum diceret, Ne forte moriamur, cum tamen Deus expreſſiſſimam hanc ſententiam tulerit, Quocunque die ex eo comederis, morte morieris. Mutavit, cum hæc verba proferret: De fructu verò ligni quod eſt in medio paradifi &c. Eho quid dicis mater? Non arbor ſcientiæ boni & mali, ſed arbor vitæ in paradifi medio ſita erat, quæ tamen prohibita non erat, ita mendacium mendacio connexum eſt. Hinc noſtræ lacrymæ; parens mendax filios non meliores ſe genuit: ab hac magiſtra ita promptè mentiri didicimus, ut Hebraus vates hic neminem ſciverit eximium: Omnis homo mendax.

Sed neque diu in diſcipulorum numero cenſe nos ſerimus; breviffimo tempore magiſtri ſimus, & eam mentiendi dexteritatem proſitemur, ut verè dixerit Plinius, Non eſſe mendacium tam impudens, quod aſſertorem non habeat. Quo ſenſu & Varro: Non eſt, inquit, tam abſurdum deliramentum quod defenſorem non inveniat. Imò ſi mendaciorum frequentiam ſpectemus, nunc patet ſit, quod in convivio Pauli Æmylii Macedonis contigiffe ſcimus, cum cocus ex unico apro ſexcenta ferecula paraſſet: ita ſubinde ad unicū dictum defendendum ſexcenta mendaciorum ſpecies emergunt; nec injuriâ quis fecerit humanæ genti, ſi mendaciſſimos mortales appeller. Hic

M m m

autem

autem plerumque genius est mendacii: ut unum alterum trahat catena fallacissima: Atque hæc catenata mendacia non male cerasis confertas. Nam quemadmodum qui unicum carpit ramulum, non unum sed multa trahit cerasa, sic nata, ut se mutuo comitentur: ita qui mentitus est, ne primum mendacium vacillet, substituit secundum, ne secundum ruat, addit tertium, ne tertium concidat, confingit quartum, ut & quarto suus ster color, quintum comminiscitur, ne quinti fraus deprehendatur, sextum quam fucatifimum excogitat: ita in silvam iter ingentem & horridam, ita mendacia mendaciis cohærescunt, ita scelus sceleris necitur. Hinc oportet mendacem esse memorem, ne orationis vanitas spe citius pateat. Sed non tantum figmenta figmentis alluuntur, ne textura hæc pereat, sed ad alia quoque vitia descenditur. Quod Tullius sapienter observans: Qui semel, inquit, à veritate deslexerit, hic non majore religione ad perjurium, quam ad mendacium perducitur. Quid enim interest inter perjurium & mendacem? qui mentiri solet, peccare consuevit. Id in principe Apostolorum elucet: Ubi is semel iterumque amantissimum Dominum negavit, terro etiam juravit. Et quod Ambrosius notat, nisi Deus lapsuro gravius obstitisset, nisi Christus cadentem respexisset, sicut ter, ita trecenties negavisset. Priscorum vox erat:

Nec amat Deus, nec adjuvat mendacium.

S. III.

Mendacium est catena vitiorum.

Hæc omnia paullo copiosius dicta, loco unius nocementi numeramus, quod recte Catenam vitiorum appellabimus. Accedit alterum, primo non minus nocentum, quod Mendax omnem amittat fidem. Res nota:

Vbi vera mendax loquitur, haud fidem invenit.

Prov. c. 10. v. 17.

Optime dixit sapientissimus regum: Suavis est homini panis mendacii, & postea impletur os ejus calculo. Siquidem hoc vitium non turpe solum, sed & noxium est: Os impletur calculo. Aristoteles interrogatus, quid lucri haberet mendax? Hoc ipsum, ait, ut cum vera dixerit, nemo credat. Sic est: semper enim hi tales falsitatis suspecti sunt. Cretenses semper mendaces, venalis aut nullius fidei homines habentur. Horum locupletissimus testis Siracides: Opprobrium nequam, ait, in homine mendacium, & in ore indisciplinatorum assidue erit. Diabolus ipsissimus mendacifugulus, impigrit se magistrum discipulis præbet, quibus identidem occidit: Paullo majora canamus, o mei, paullo graviora fingamus, non in eadem semper classe hærendum: profectus discipuli gaudium magistri. Proficiendum est, & à mendaciunculis ad splendida mendacia, hinc ad insigniora furta promovendum. Hæc magistri ab Erebo institutiones sunt, sic à vitiis ad vitia transitur. Jam diximus, catenam trahit mendacium variis vitiorum annulis consertam. Nec errat vetus paromia: Si mendax est, & fur est; ostende mihi mendacem, & ostendam tibi furem. Inter mendacium & furtum proxima est affinitas. Imò, quod Siracides credendum.

Ecclesi. c. 20. v. 27. Mendax perdit fidem.

Potior est fur quam asiduitas viri mendacis: perditionem ambo hereditabunt. Infamia certe linguam fallam è vestigio sequitur. Semel mentiris? centies non creditur. licet vera narranti: per omnes Deos juraveris, non creditur. Et sæpe quò plus jurant, minus fidem faciunt semel deprehensi mendaces. An non hoc ingens detrimentum? Germani dicunt: si aurum perdas, gravis jactura est, si famam, gravior; gravissima, si fidem. At revera hanc perdit fallioquus. Et licet aliquanto tempore fucum, quem facit, tegat, quamvis emptores inveniat quibus fumum vendat, nihilominus,

Diu latere non queunt mendacia.

Veritas quandoque diu premitur, nequit tamen opprimi, resurgit demum validior. At vero mendaciis cani-

A tiem induere difficillimum: neque enim vox diutius fallit, quam donec illucescat: Ita

Implicatur, explicari dum studet mendacium:

Quanto magis se ornat, tanto est deformius;

Quanto magis sese oculis, magis patet;

Perluet omne si inspicis mendacium.

Inter Corvum & Acanthidem discrimen maximum est: & licet has aves non videas, nosces facis, modò audias, & illum crocitantem, & istam suavisimè modulantem: Mendax etiam albis se plumis jactet, à cantu tamen noscitur, cum corvo crocitat. A mendace quid verum dicitur? querit Siracides. Maxima differentia est inter bombycem & araneam, quamvis utrumque animalculum textorem agat, & fila ducat tenuissima; nihilominus si mille jungantur araneæ, nunquam tamen panniculum texent tergendis naribus, aut oculis velandis. Idem verò discrimen inter & falsidicum: falsidicus filum tantum quidem quam potest subtilissimum ducit, sed inspicie aranearum textura est, nullius usus, vetustatem fallit, & Veritas durabilis, immortalis est. Labium veritatis firmum erit in perpetuum; qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacii. Nemini est sub aquis diu spirare, nec sub mendaciis diu incolumen latere. Paries curvus dealbati potest, erigi aut emendari non potest, nisi dejectus: Ita mendacium se ipso proditur, atque ut forex è suis inter noscitur sibilis.

Narrat Valerianus Alcatum Pelopis filium ob Chrysippi eadem in exilium actum, peregre profectum ut alibi verso solo degeret: accidisse verò ut leoni, qui Megara vastaret, obvius, bellam non tantum invaleat, sed & consecrit, & extractam bellæ linguam in aza posuerit, velut superis gratias ageret de tam nobili spolio. Interim apud Megarensem regem Thralones aliquot, leonem à se debellatum gloriabantur. Alcatum elinguem feram ostendens recentis mendacii eos redarguit. En quam debile ac infirmum sit mendacium, unico ictu sternitur, æternum post se dedecus trahens. At Veritas linguam habet ferream: sic eam veteres, Pindaro teste, pingebant & in saxo quadrato stangebant: in globo collocabant Mendacium inconstantia & volubilitate sua periturum. Neque enim (Salomonis oraculo) inveniet fraudulentus lucrum.

Planus, ut ferunt, è fraude & mendacio compositus: sapius se cadere, & fracto crure procumbere hunc temulavit; nec defuerunt, qui occurrerent opitulaturi, quos ille sanis pedibus largissimè iridebat. Tandem è jocis res nata, & crux non fictè fregit. Hic ille auxilium manus implorare & per omnes Deos opem poscere. At pro se quique hoc unum respondebat: Tollat te, qui non novit te. Hæc emolumenta sunt mendacii: Novimus hominem, ajunt, fidat illi qui non novit illum, vir verborum est; at ubi multa verba, multa sunt mendacia; os illius molendinum est vix unquam quietum, sed crassam molit farinam, mentiri vix erubescit, & quidquid dicit, historiam vult censeri: Deos absentes testes facit. Quod si opus, decem figmenta uno spirat halitu; stans pede in uno sexcenta cudit mendacia. Hæc hominum mendacium sunt elogia, hæc illos fama comitatur.

S. IV.

Tertium Nocementum: Mendacia maximarum injuriarum causæ sunt. Quotidiana clamant experientia.

Plurimos læsere, passum imò dederunt mendacia.

Mendacium plurimos & in cedes & in gravissimas periculasque injurias inferendas impulit, attestante memoria omnium: audite tragicos eventus officiosi ac levissimi mendacii. Cum Theodosius Imperator, die tribus Regibus sacro ad templum cum solenni comitatu progressus, homo peregrinus ac tenuis fortune puerum Phrygium inultate magnitudinis donum obtulit. Imperator

perator cum proceribus pomi generosi molem admiratus, pauperi centum quinquaginta aureos pro dono reposuit, & pomum Eudocia Augustæ conjugii misit. Accepit illa, & nihil sequius cogitans, idem mox Paulino misit, facundo & erudito viro, qui propter excellentem cum eruditionem tum virtutem Eudocia charus fuerat. Paulinus tunc a pedibus ager, & ignarus pomum ab Augusto ad Augustam missum, iterum illud Imperatori, ut tarum ac regium munus, simul obsequii sui signum offerri curat; Theodosius mirati, & primum ambigere; mox agnoscere, sed factum in detestius referre, ac pessimè suspicari. Atque ita propter ad uxorem veniens, malum, quod clam servari iusserat, ab eâ repetit antea donatum. Eudocia facti totius ignara, juveniliter, & ut putabat officiosè mentitur, se illud jam comedis. Verebatur scilicet ne si Paulinum nominaret, Imperator alia suspicaretur. Sed iterum interrogata ferio diceret, an pomum comedisset? Illa denuo affirmat, atque adeo jurat. Theodosius gravissimè offensus, & conjugem mendacii arguens, pomum proferri jubet. Nec satis de amore oculo & improbo suspicatus Paulinum imperat occidi, Eudociam abdicat, & relegat. Nam suspicionem antea conceptam valde auxerat mendacium. En florentissimi conjugii illatibile dissidium, en innocentissimi viri lamentabile homicidium à mendacio profectum! O Eudocia, ô Imperatrix Augusta, quanto fecisses rectius, si quod res fuit, sincerè fassa, veritatem mendacio non celasses? tibi certe tui conjugis amorem, Paulino servasses vitam. Tanti refert vel officioso solum mendaculo comprimere Verum. Ergo Basilii Imperator optime monens filium: Maximi pendito, inquit, & veracem te esse in sermone, & veraces homines in familiaritatem admittere: ita enim firmus, & constans in omnibus & factis & dictis æstimaberis, & veram ac non suspectam tuorum erga te benevolentiam retinebis: si autem in vanitatis & mendacitatis suspitionem veneris, indigna facere imperatoriâ maiestate, quâ auctus es, convinceris; efficietque ut subiecti semper formidolosi, rerumque omnium incerti & titubantes vacillent. Quantum enim Veritatis oratio amabilem hominem reddit, tantum mendacii deprehensa, aut etiam suspecta, odiosum qui eâ utitur, facit.

Vel timer, vel egens, qui utitur mendacio.

Sapienter & verè Basilii: Vixilla est injuria, cui non mixta sint mendacia. Nec male dixit Epianetus: Omnium injuriarum causa sunt homines mendaces. Quid si facundia valeat os mendax, ingens nocumentum infert pluribus, & re verà

Vase in aureo venenum, est eloquens mendacium.

Jam quot orbe toto cædes, una hæc vocula, MENTIRIS, edidit? Pro humanas infanias! Cum mendacii plena sint omnia, audire nolumus quod facimus, & ubi mendaces dici, cum simus; ridendo rem patramus, sed nomen vindicamus ferro. Facere non pudet, dici pudet. Et cum gloriemur, si cuius candori & simplicitati mendacii illutimus, ad vindictam decurrimus, si quis, quo gloriamur, Mentiris nos dicat. Laus nimirum à mendacio, vindicta à ferro est. Bis stolidi, factis & ultione. Laudem è rebus captamus, in nomina ferrum stringimus. Quid Orbe toto stolidius, laudari velle de æmulo per mendacium everlo, nolle tamen audire monitricem hanc vocem Mentiris? Num quod audire pudet, facere pro decoro est? Olim crimen apud Judæos capite lendum erat, sancta sanctorum ingressum fuisse: nunc cum laudi detur mendacii adyta, non per superficiem, sed tota, ut dici solet, animâ ingressum; dixisse tamen perduclionis quoddam crimen est, solo ferro, solo sanguine vindicandum. Ullane major fatuitas sit? cadere non dolemus, sed si quis dixerit, Cecidisti, ut crimen læsæ Majestatis insequimur. O fatue quid de mendacio complacet tibi, quod ferro vindicas? te damna, in te lævi, cri-

Tom. I.

men tuum est. Cur esse vis quod dici non vis? Ecquid commiserit qui vera dixit, qui scapham scapham, ligonem ligonem appellavit: quid quæso eriminis quod nigrum est, nigrum vocare, quod amarum est, amarum appellare? vis dicatur nigrum album, amarum dulce, falsum verum? Ita mentiendi licentia susque deque vertit omnia: hinc injuria, hinc cædes. Quid igitur in hac seculi nostri insolentia faciendum? silentio, & dissimulatione opus: hic taciturnitas pro clypeo sit. Nam cum loqui ferrum provocet, silere propugnaculum erit.

§. V.

Quartum nocumentum, Omnis mali compendium est; excludit calo, detrudit Orco Mendacium. Joannes Domini oculus, Apostolorum charissimus, Mendaces inter homicidas, scortatores, idololatrias, veneficos numerans, horribilem in eos sententiam pronuntiat in hunc modum: Timidis autem & incredulis, & execratis, homicidis & fornicatoribus & veneficis, & idololatriis & omnibus mendacibus, pars illorum erit in signo ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda. Ethic ipte Numinis præco fatale decretum confirmans: Non intrabit in eam, inquit, aliquid inquinatum, aut abominationem faciens. & Mendacium. En ex omni vitiatorum numero, ex omni flagitiorum inquinatissimâ turbâ, Mendacium solum nominatum cælo excludit: perinde si dicat: Deus qui ipsa est veritas, nihil minus in regno suo tolerat quàm quod semper Veritati adversatur Mendacium. Sed & regius Plaltes vociferatur: Filii alieni mentis sunt mihi, filii alieni in veterati sunt, & claudicaverunt à semitis suis. Mendaces rectè dixeris filios alienos à veritate, à Deo, à Dei regno, qui vias falsitatis obliquas & tortuosas amant, qui nunquam non claudicant & linguâ & mente; proinde velut adulterina soboles à cælesti rege repudiandæ, filii alieni sunt, hæredes non sunt. Eam ob causam ille ipse vates regius eos appellans; Filii hominum, inquit, usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem & queritis mendacium? Invenietis quod queritis, æterni à regno veritatis exules. Omne mendacium, ut verè Gregorius, iniquitas est. Quia profectò ab aequitate discordat, quia quid à veritate discordat. Sed jam id quod tuendis mendaciis objicitur diluamus.

CAPVT XXXVII.

Quæ soleant tuendis mendaciis obijci & quâ ratione MENDACIUM crebrius punitum.

Annis superioribus in lucem liber prodit, frontem ita inscriptus: De linguâ, qua maximum est morborum acutorum signum; opus in re medicâ novi argumenti: auctore Protheo Casulano Senensi. Ergo vix aliunde morbi certius præsertim acutiores, & qui majore dolore infestant, dignoscuntur quàm linguâ. Sanum corpus, si lingua sit sana. Nec multo aliter de moribus sentiendum: corrupti sermones, corrupta mens: castus animus, casta verba; inverecundas cogitationes oratio aperit inverecunda. Ita lingua latentium morborum index certissimus. Hic autem morbum agnovisse, pars magna sanitatis est, & inter remedia præstantissima numerandum, scire se agrotare. Exemplo mendaci, quod explicare institui, res magis patefiet. Ubi mendax lingua, ibi morborum species non una delitescit. Nec malum erit enthymema; si mendax est, ergo & infidus, & audax, & temerarius, & fraudulentus, ergo & fur erit. Hos morbos hæc lingua prodit. Mendacium complurium morborum aut initium est, aut certè argumentum. Nilominus sunt qui huic oris vitio nequissimo patrocinentur, qui excusent, qui defendant. Hos mendacii patronos jam audiemus, quàmque egregiis rationibus pro mendacio interveniant: sed & una declarabimus, quo supplicio sæpius sit affectum Mendacium.

M m 2

§. I. Primo